

(เผยแพร่ในสื่อท้องถิ่น)

ไม่ใช่คนพื้นที่ ... ฟ้องคดีพิทักษ์ผลประโยชน์ชาติได้ไหม ?

โดย นายปกครอง

เคยไหม ... เวลาเรารู้หรือดูข่าวอะไรที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติหรือส่วนรวมแล้ว รู้สึกว่าอยากทำอะไรสักอย่างเพื่อพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของชาติดังกล่าว เช่น การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลเพื่อรักษาที่สาธารณประโยชน์หรือป่าสงวนแห่งชาติ ในฐานะประชาชนคนไทยคนหนึ่ง !!

การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติดังกล่าว มีขอบเขตเกี่ยวกับการใช้สิทธิอย่างไร ? ประชาชนคนไทยซึ่งไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพนคนในพื้นที่ได้หรือไม่ ? *ตามมาดูคำตอบกันครับ ...* โดยเรื่องที่จะเล่านี้เป็นกรณีของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ กทม. ยื่นฟ้องขอให้เพิกถอนมติ ครม. ที่ผ่อนผันอนุญาตให้บริษัทเอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทับกวาง-มวกเหล็ก ในพื้นที่ จ. สระบุรี

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ... กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอเรื่องขอผ่อนผันต่อคณะรัฐมนตรี (ครม.) ให้บริษัทแห่งหนึ่งเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ทับกวาง-มวกเหล็ก) จังหวัดสระบุรี เนื้อที่สามพันกว่าไร่ เพื่อทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เนื่องจากหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้สิ้นสุดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แต่อายุประทานบัตรเหมืองแร่ยังมีระยะเวลาถึงปี พ.ศ. ๒๕๗๙ ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบตามที่เสนอ

ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าสงวนแห่งชาติ อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่อาจยกให้กับเอกชนได้ โดยรัฐต้องอนุรักษ์และพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติตามรัฐธรรมนูญ และได้ให้เหตุผลที่ตนใช้สิทธิฟ้องคดีว่า แม้จะมีได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว แต่การอนุญาตให้เข้าทำเหมืองแร่จะเป็นการทำลายป่าไม้และสภาพแวดล้อม ซึ่งย่อมเกิดผลกระทบกับทุกคนในประเทศไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ตนในฐานะประชาชนคนไทยจึงถือเป็นผู้เดือดร้อนเสียหาย ขอให้ศาลเพิกถอนมติ ครม. ที่เห็นชอบผ่อนผันให้บริษัทเอกชนดังกล่าวเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

คดีมีประเด็นชวนคิดว่า ... ผู้ฟ้องคดีในฐานะประชาชนคนไทย ซึ่งมีภูมิลำเนาและที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร จะเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีนี้ต่อศาลปกครองได้หรือไม่ ?

โดยมีข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง นอกจากข้อพิพาทจะต้องมีลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา ๙ แล้ว ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลด้วย คือ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นเหตุของข้อพิพาทนั้น ๆ และคำขอท้ายคำฟ้องจะต้องเป็นคำขอที่ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดค่าบังคับให้ได้ตามมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

จากข้อกฎหมายดังกล่าว มีประเด็นที่ต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ฟ้องคดีถือเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ จากการที่ ครม. มีมติอนุญาตให้เอกชนเข้าทำเหมืองแร่ในป่าสงวนแห่งชาติหรือไม่ ?

ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า การที่คณะรัฐมนตรี (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) มีมติตามที่พิพาทนั้นเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่ก่อให้เกิดสิทธิในการเข้าทำเหมืองแร่ มติดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่ามติดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ห่างไกลกับบริเวณป่าสงวนแห่งชาติซึ่งอยู่ที่ จ. สระบุรี อีกทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่จะเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีจึงมิได้เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และมีใช่เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คส. ๘/๒๕๖๕)

จากคดีดังกล่าวสรุปได้ว่า ... ผู้ฟ้องคดีไม่เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่ได้อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองแร่ นอกจากนี้ ยังมีคดีที่ศาลปกครองเคยวินิจฉัยกรณีผู้ฟ้องคดีมีบ่อเลี้ยงกุ้งอยู่คนละท้องที่กับอาคารท่าเทียบเรือ โดยอยู่กันคนละด้านกับท่าเทียบเรือ และมีระยะห่างถึง ๑๔ กม. ซึ่งศาลเห็นว่าเป็นไปได้ไม่น้อยมากที่การก่อสร้างท่าเทียบเรือจะส่งผลกระทบต่อบ่อเลี้ยงกุ้งของผู้ฟ้องคดี ประกอบกับบริเวณโดยรอบอาคารท่าเทียบเรือก็ยังมีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ตามปกติ จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๒๓๖/๒๕๔๙) ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้เดือดร้อนหรือเสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยมีภูมิลำเนาหรือที่อยู่อาศัย หรือประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณที่มีการดำเนินโครงการ หรือปรากฏข้อเท็จจริงที่จะเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของตน นอกจากนี้ ชุมชนหรือมูลนิธิที่มีการรวมกลุ่มกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมในเรื่องนั้น ๆ ก็ถือเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องที่อยู่ในกรอบวัตถุประสงค์ด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๔๗/๒๕๕๒)

บทความนี้น่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชัดเจนขึ้น ... นะครับ !

(ปรึกษาคดีปกครองได้ที่ สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕ และสืบค้นเรื่องอื่น ๆ ได้จาก www.admincourt.go.th เมนูวิชาการ เมนูย่อยอุทธรณ์จากคดีปกครอง)
